Eriävät mielipiteet

Esa Bomström:

1. Johdanto

Työryhmän kannanotto lähtee siitä, että maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan toimivaltaan kuuluvat asiat tulee siirtää hallinto-oikeuksien käsiteltäväksi.

Organisatorinen muoto ei voi lainkäytössäkään olla keskeisin kriteeri asioiden käsittelyn järjestämiselle. Lainkäytön asiakkaan, valittajan, oikeusturvan toteutuminen on se kriteeri, josta on lähdettävä liikkeelle. Tämä tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että valittajien oikeusturvan tason tulee suunnitellussa siirrossa säilyä vähintään nykyisellä tasolla tai parantua siitä, jotta muutosta voitaisiin pitää hyväksyttävänä. Mikäli tämä näkökulma ohitetaan, kyse on muista pyrkimyksistä, kuin oikeusturvan parantamisesta.

Tämä hanke on lähtenyt liikkeelle ilman alustavaakaan selvitystä siitä, miten valitukset on valituslautakunnassa hoidettu. Nyt tehdyt selvitykset osoittavat, että hankkeen tosiasialliset vaikutukset valittajan asemaan ovat negatiivisia.

2. Lainkäytön tehokkuudesta l. oikeusturvan tasosta

Lainkäytön tehokkuutta on vakiintuneesti mitattu 1) ajallisen ja 2) sisällöllisen tehokkuuden näkökulmasta.

1) Valituslautakunnan ja hallinto-oikeuksien tulosten vertailu ensin mainitun perusteen osalta osoittaa, että lautakunnan keskimääräiseen käsittelyaikaan 5,8 kk on lisättävä n. 44 %, jotta päästään hallinto-oikeuksien keskimääräiseen käsittelyaikaan 8,4 kk:een. Tilanne käy vielä selvemmäksi tilastolla yli vuoden vireillä olleiden asioiden osuudesta, joka vuodenvaihteessa 2005 - 2006 oli valituslautakunnassa 0,5 % ja hallinto-oikeuksissa 13 %.

Valituksissa on usein kyse suurista taloudellisista intresseistä ja asioiden käsittelyn pitkittyminen vielä valituslautakunnan käsittelyajoistakin aiheuttaa suuria ongelmia valittajille. Sellaista näkemystä, jonka mukaan hallinto-oikeuksissa kyettäisiin, lainkäytön tasosta tinkimättä, käsittelemään lautakunnasta siirtyviä uusia jutturyhmiä keskimäärin nopeammin kuin niiden toimivaltaan nykyisin kuuluvia juttuja, on pidettävä epärealistisena. On selvää, että asioiden käsittelyajat tulevat pitenemään hallinto-oikeuksissa merkittävällä tavalla nykyisestä.

Suomi on viime vuosien aikana tuomittu toistuvasti korvauksiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksillä siitä, että oikeusturvan antaminen on kestänyt liian pitkään. Justice delayed is justice denied, kuten sanonta kuuluu.

2) Kun sekä valituslautakunnan että hallinto-oikeuksien päätöksistä valitetaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen, sen ratkaisukäytäntö on sisällöllisen tehokkuuden kannalta paras käytettävissä oleva vertailuperuste etsittäessä näkemystä siitä, mikä on lautakunnan ratkaisujen taso omassa lainkäytössään verrattuna hallinto-oikeuksien vastaavaan tasoon. Valituslautakunnan päätökset näyttävät kestävän hyvin vertailun

hallintotuomioistuinten päätöksiin (väliraportin s. 19). Maaseutuelinkeinoasioiden luonnetta ja toisaalta valituslautakunnan osaamista tässä mielessä parhaimmillaan edustavat esim. peltoala- ja erityisympäristötuista tehdyt 70 kpl valituksia, joista vain kaksi hyväksyttiin kuuden vuoden aikana. Kehittämishanketukiasioissa, joissa EU -säädösten soveltaminen on maatalousasioiden tapaan keskeistä, korkein hallinto-oikeus ei ole hyväksynyt ainuttakaan valitusta viimeisen kuuden vuoden aikana ja puuttui perusteluhinkin vain yhdessä tapauksessa. Eniten muutoksia valituslautakunnan päätöksiin on tullut kalastusasioissa.

3. Lautakunnan asiantuntemuksen säilyttämisestä

Valituslautakunnalla on sen toimivaltaan kuuluvien asioiden käsittelyn vaatima erityisasiantuntemus. Näköpiirissä oleviin ratkaisuvaihtoehtoihin ei kuulu sellaista, jossa tämä asiantuntemus siirtyisi hallinto-oikeuteen / -ksiin, ainakaan sillä tavoin, että sillä olisi tosiasiallista merkitystä. Tämä on omiaan vaikeuttamaan valittajien tilannetta mahdollisessa siirrossa.

Asiantuntemusta hallinto-oikeuksiin on raportista ilmenevin tavoin ajateltu saatavan asiantuntijajäseniä käyttämällä. Vaikka näin tapahtuisikin, se ei muuta sitä lainkäytön arkitodellisuuteen kuuluvaa seikkaa, että hyväkään asiantuntija ei voi korvata esittelijätyön tasossa olevia puutteita.

4. Yhteenveto

Hanke on jo tässä vaiheessa aiheuttanut haittaa lautakunnan toiminnalle ja sitä kautta valittajille, kun osa henkilöstöstä on siirtynyt muualle lopettamisuhan alla. Hanketta on pidettävä valittajien oikeusturvan toteutumisen kannalta kielteisenä ja sen välittömästi havaittavissa oleviin negatiivisiin vaikutuksiin välinpitämättömästi suhtautuvana.

Helsingissä 13.4.2006

Lainkäyttöneuvos Esa Bomström

Risto Airikkala:

Tuomioistuinlaitoksen kehittämisessä keskeisimpinä tavoitteina on pidettävä oikeusturvan saatavuutta, valitusten käsittelyn joutuisuutta ja asiantuntevuutta. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan toiminnassa ei ole ollut todettavissa sellaisia ongelmia tai epäkohtia, minkä vuoksi olisi tarvetta hajauttaa sen käsittelemien asioiden ratkaisemista hallinto-oikeuksiin.

EU:n maatalouspoliittisen lainsäädännön erityisluonne ja muutosherkkyys huomioiden asiantuntevan esittelijähenkilöstön säilyttämiseen on kiinnitettävä huomiota. Tämän vuoksi valituslautakunnassa käsiteltävistä asioista ainoastaan kalastus- metsästys- ja Metsähallituksen viranomaispäätöksiä koskevat valitukset olisi hajautettavissa hallinto-oikeuksiin.

Helsingissä 13.4. 2006

Varatuomari Risto Airikkala